ด่วนที่สุด

ที่ นศ ๐๐๑๘.๑/ว ๖๕๗๐

ถึง สำนักทะเบียนท้องถิ่น ทุกสำนักทะเบียน

พร้อมนี้ จังหวัดนครศรีธรรมราช ขอส่งสำเนาหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๙.๑/ว ๕๕๙๔ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๐ เรื่อง การแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติ มาเพื่อศึกษาเป็นความรู้ในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ต่อไป ทั้งนี้ ให้สำนักทะเบียน ดาวน์โหลดเอกสารสิ่งที่ส่งมาด้วยได้จาก www.pokkrongnakhon.com มุมหนังสือราชการ (จังหวัด) หน้าเว็บไซต์

จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๐

ที่ทำการปกครองจังหวัด
กลุ่มงานปกครอง
โทร./โทรสาร ๐-๗๕๓๕-๖๑๓๓, ๐-๗๕๓๑-๐๐๙๖
www.pokkrongnakhon.com

ศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช
เลขรับ 027160
วันที่ 06 ก.ค. 2560 เวลา ..... น.

ที่ มท ๐๓๐๙.๑/ว ๔๕๔๙

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๒๗ กันยายน ๒๕๖๐

ที่ทำการปกครองจังหวัดนครศรีธรรมราช
เลขรับ 6618
วันที่ 09 ต.ค. 2560 น.

เรื่อง การแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด และปลัดกรุงเทพมหานคร

อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๙.๑/ว ๒๖๒๖ ลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๙

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำถวายรายงาน เรื่อง สถานการณ์และแนวทางการแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย
๒. สรุปงานสัมมนาวิชาการ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของรัฐไทย

ตามที่กระทรวงมหาดไทย ได้แจ้งจังหวัดให้ดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข วิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ให้ถูกต้อง เป็นธรรมกับประชาชนทุกคนที่มาขอรับบริการ ตลอดจนให้เอาใจใส่และให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของราษฎรในพื้นที่อย่างจริงจัง ความละเอียดตามหนังสือที่อ้างถึง นั้น

เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำรัสเปิดการสัมมนาวิชาการ เรื่อง "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของรัฐไทย" ซึ่งจัดโดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย สถานทูตฝรั่งเศสในประเทศไทย ศูนย์ความเป็นเลิศ นโยบายสาธารณะและธรรมาภิบาล เยอรมัน-อุษาคเนย์ และมูลนิธิไทยเพื่อคนมีปัญหาสิทธิและสถานะบุคคล โดยมีข้อความสำคัญตอนหนึ่งว่า "... ปัจจุบันประเทศไทยเราได้พยายามพัฒนากฎหมายว่าด้วยสัญชาติ และสิทธิแห่งความเป็นพลเมืองของรัฐไทยให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ แต่ในความเป็นจริงพบว่า ปัญหายังคงมีอยู่และคั่งค้างมายาวนาน หาข้อยุติไม่ได้ เพราะมีข้อจำกัดหรือข้อขัดข้องต่าง ๆ หลายอย่างหลายประการ เป็นเหตุให้ชนกลุ่มหนึ่งกลายเป็นผู้ด้อยโอกาส ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิที่พึงมีพึงได้ตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษา อาชีพ และการรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจึงต้องร่วมกันขบคิดต่อไปอย่างรอบคอบ เพื่อหามาตรการที่เหมาะสม เป็นที่ตกลงกันได้ และทันยุคทันเหตุการณ์ อีกทั้งมาตรการนั้นๆ ต้องไม่มีส่วนลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐานที่กลุ่มชนเหล่านั้นพึงได้รับตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่ไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ยอมรับและสนับสนุน หากกฎหมายว่าด้วยเรื่องดังกล่าวปรากฏผลดีในทางปฏิบัติ ก็ย่อมเป็นคุณแก่บ้านเมืองของเราเป็นอย่างมาก..."

/กระทรวงมหาดไทย...

กระทรวงมหาดไทย พิจารณาแล้วเห็นว่ากระแสพระราชดำรัสดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สมควรที่ข้าราชการกระทรวงมหาดไทยซึ่งมีภารกิจและอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง ควรจะได้รับใส่เกล้าใส่กระหม่อมนำไปปฏิบัติ เต็มกำลังความสามารถให้เกิดความถูกต้องเพื่อความมั่นคงของประเทศสืบไป นอกจากนี้ ในงานดังกล่าวได้จัดให้มีเวทีอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและการแก้ไข โดยภาคประชาชน นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสถานะบุคคลและสัญชาติในทุกระดับชั้น จึงขอส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องจากการจัดงานสัมมนาดังกล่าวมาเพื่อให้จังหวัดและกรุงเทพมหานครสำเนาแจ้งอำเภอ สำนักทะเบียนท้องถิ่น และสำนักงานเขตทุกแห่ง ให้ศึกษาเป็นความรู้ในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ต่อไป ทั้งนี้ ให้ชี้แจงทำความเข้าใจ กำชับเจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ทุกระดับที่รับผิดชอบงานเรื่องสถานะบุคคลและสัญชาติ รวมถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้ปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายของรัฐอย่างจริงจัง ทั่วถึง และเป็นธรรม รวมทั้งให้ช่วยกันป้องกันมิให้เกิดการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากนโยบายดังกล่าวในทุกขั้นตอนการปฏิบัติ

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายถนัดฐา บุญราช)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง
สำนักบริหารการทะเบียน
โทร. ๐-๒๗๙๑-๗๓๑๘-๒๐
โทรสาร ๐-๒๙๐๖-๙๒๑๖

พระราชดำรัส

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ในพิธีเปิดการสัมมนาวิชาการ

หัวข้อ "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของรัฐไทย"

ณ ห้องกมลทิพย์บอลรูม โรงแรม เดอะ สุโกศล ถนนศรีอยุธยา แขวงพญาไท เขตราชเทวี

กรุงเทพมหานคร

วันจันทร์ ที่ ๑๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๐

.....

ข้าพเจ้ายินดีที่ได้มาเป็นประธานเปิดการสัมมนาทางวิชาการหัวข้อ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของรัฐไทย ที่จัดขึ้นวันนี้

ปัจจุบันประเทศไทยเราได้พยายามพัฒนากฎหมายว่าด้วยสัญชาติ และสิทธิแห่งความเป็นพลเมืองของรัฐไทย ให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ แต่ในความเป็นจริงพบว่า ปัญหายังคงมีอยู่และคั่งค้างมายาวนาน หาข้อยุติไม่ได้ เพราะมีข้อจำกัดหรือข้อขัดข้องต่างๆ หลายอย่างหลายประการ เป็นเหตุให้ชนกลุ่มหนึ่งกลายเป็นผู้ด้อยโอกาส ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิที่พึงมีพึงได้ตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษา อาชีพ และการรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจึงต้องร่วมกันขบคิดต่อไปอย่างรอบคอบ เพื่อหามาตรการที่เหมาะสม เป็นที่ตกลงกันได้ และทันยุคทันเหตุการณ์ อีกทั้งมาตรการนั้นๆ ต้องไม่มีส่วนลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐานที่กลุ่มชนเหล่านั้นพึงได้รับตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่ไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ยอมรับและสนับสนุน หากกฎหมายว่าด้วยเรื่องดังกล่าวปรากฏผลดีในทางปฏิบัติ ก็ย่อมเป็นคุณแก่บ้านเมืองของเราเป็นอย่างมาก

ข้าพเจ้าขอเปิดงานสัมมนาทางวิชาการ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของรัฐไทย ณ บัดนี้ ขอให้การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นของที่ประชุม นำไปสู่ข้อสรุปที่จะช่วยให้การแก้ไขปัญหาของชาติประสบผลสำเร็จ และขออวยพรให้ทุกๆ ท่านที่มาพร้อมกันในที่นี้ มีแต่ความสุขสวัสดีโดยทั่วกัน

.....

คำถวายรายงาน

เรื่อง สถานการณ์และแนวทางการแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย

โดย นายกฤษฎา บุญราช ปลัดกระทรวงมหาดไทย

๑. ความหมายของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพคนไร้สัญชาติ (The Convention relating to the Status of Stateless Person) ค.ศ.๑๙๕๔ ให้ความหมายของ **"คนไร้รัฐไร้สัญชาติ" หมายถึง "บุคคลที่ไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นคนชาติจากรัฐใดภายใต้บทบัญญัติกฎหมายของรัฐ"** หรือกล่าวสั้นๆ ก็คือ บุคคลที่ไม่มีประเทศใดยอมรับว่าเป็นคนชาติของประเทศนั้น

สำหรับประเทศไทย นักวิชาการทางด้านสถานะบุคคลของไทยจึงได้แยกคำดังกล่าวออกเป็นสองคำ คือคำว่า **"คนไร้รัฐ" หรือ Stateless persons หมายถึง คนที่ไม่ถูกบันทึกรายการบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก** และคำว่า **"คนไร้สัญชาติ" หรือ Nationalityless persons หมายถึง คนที่ไม่ได้รับการบันทึกในสถานะคนถือสัญชาติของรัฐใดเลยบนโลกนี้** และเมื่อไม่ได้รับการจดบันทึกว่าเป็นคนไทย คนไร้รัฐไร้สัญชาติจึงอยู่ในสถานะเป็นคนต่างด้าว

๒. ที่มาของคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย

คนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย จำแนกตามที่มาของบุคคลได้เป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่

๒.๑ **<u>กลุ่มคนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย</u>** เกิดจากสถานการณ์ของการเคลื่อนย้ายประชากรข้ามชาติในลักษณะต่างๆ โดยเฉพาะการอพยพหนีภัยจากการสู้รบ หรือภาวะสงครามในอดีตในประเทศเพื่อนบ้าน หรือหนีความอดอยากยากจนจากประเทศต้นทางเข้ามาอาศัยในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก รวมถึงการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของชนเผ่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนของประเทศไทย บางกลุ่มเข้ามาอยู่เป็นเวลานานหลายสิบปี เช่น เวียดนามอพยพ ลาวอพยพ เขมรอพยพ อดีตทหารจีนคณะชาติ จีนฮ่ออพยพ ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ชาวเขา บุคคลบนพื้นที่สูงเชื้อสายมอญ หรือไทยใหญ่ เป็นต้น

๒.๒ **<u>กลุ่มคนที่เกิดในประเทศไทย</u>** ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๕ เป็นต้นมา โดยได้มีการประกาศใช้ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ทำให้ผู้ที่เกิดในประเทศไทยโดยมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ประเทศไทยเป็นการชั่วคราว หรือเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายถูกถอนสัญชาติหรือไม่ได้รับสัญชาติไทยโดยการเกิด ต่อมาแม้ว่าประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้จะถูกยกเลิกไป แต่หลักเกณฑ์เรื่องการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนอย่างมีเงื่อนไข ยังคงใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ ทำให้เด็กที่เกิดในประเทศไทยจำนวนมากตกเป็นคนต่างด้าวที่ไร้สัญชาติ โดยการจะให้สัญชาติไทยกับผู้ที่เกิดในประเทศไทยดังกล่าว เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และจะให้ได้เฉพาะบุคคลที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

๓. ประเภทของคนต่างด้าวหรือคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

กระทรวงมหาดไทย ได้สำรวจจัดทำทะเบียนประวัติผู้อพยพหลบหนีเข้าเมืองที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน รวมถึงการจัดทำทะเบียนราษฎรและกำหนด เลขประจำตัวสำหรับคนต่างด้าว

โดยข้อมูลจากฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ มีคนต่างด้าวที่ได้รับการจัดทำทะเบียนราษฎร มีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก จำนวน ๒,๕๘๖,๐๘๙ ราย จำแนกตามสถานะการอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ ดังนี้

๓.๑ กลุ่มคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย (ถือหนังสือเดินทาง) กลุ่มนี้จะมีสถานะเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวมีจำนวน ๔๕,๓๓๑ ราย

๓.๒ กลุ่มคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย (ถือใบสำคัญถิ่นที่อยู่และใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว) มีจำนวน ๖๕,๕๕๙ ราย

๓.๓ กลุ่มชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ ๑๙ กลุ่ม และบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนอีก ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กนักเรียนนักศึกษา กลุ่มคนไร้รากเหง้า ไม่ปรากฏบุพการีหรือถูกบุพการีทอดทิ้งตั้งแต่วัยเยาว์ และกลุ่มคนที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศ คนกลุ่มนี้มีสถานะเป็นคนต่างด้าวที่ได้รับผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว ปัจจุบันมีอยู่จำนวน ๔๘๘,๑๐๕ ราย **และเป็นกลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติซึ่งรัฐบาลมีนโยบายแก้ไขปัญหาเรื่องสถานะบุคคลและสัญชาติ**

๓.๔ กลุ่มบุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยซึ่งไม่ได้สัญชาติ ที่ได้รับการแจ้งเกิด (มีสูติบัตร) จำนวน ๒๙๖,๔๖๗ ราย (ไม่รวมบุตรของชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์)

๓.๕ กลุ่มผู้ลี้ภัยการสู้รบจากประเทศเมียนมา ที่อยู่ในที่พักพิงชั่วคราวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี และราชบุรี กลุ่มนี้มีสถานะเป็นคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง การให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นไปตามหลักมนุษยธรรม ปัจจุบันมีจำนวน ๑๐๑,๗๑๓ ราย

๓.๖ กลุ่มแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชา กลุ่มนี้มีสถานะเป็นคนต่างด้าวที่ได้รับผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวเพื่อรอส่งกลับหรือไปพิสูจน์สัญชาติกับประเทศต้นทาง ปัจจุบันมีอยู่จำนวน ๑,๕๘๘,๙๑๔ ราย

๔. มาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติของรัฐไทยในด้านต่างๆ

เนื่องจากปัญหาของคนไร้รัฐไร้สัญชาติมีสภาพของปัญหาแตกต่างกัน รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายมาตรการและวิธีการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ดังนี้

๔.๑ การแก้ไขปัญหาบุคคลที่ไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎร กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทยได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.๒๕๓๔ ให้นายทะเบียนสามารถจัดทำทะเบียนราษฎรให้กับคนไร้รัฐไร้สัญชาติได้เหมือนคนไทยทั่วไป โดยเฉพาะ

๑) การรับแจ้งการเกิดและออกสูติบัตรให้กับคนที่เกิดในประเทศไทยทุกคนไม่ว่าบิดามารดาของเด็ก จะเป็นคนต่างด้าวประเภทใด มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่ก็ตาม

๒) การจัดทำทะเบียนประวัติ และกำหนดให้เลขประจำตัว ๑๓ หลัก

๓) การจัดทำบัตรประจำตัว ให้ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๕ ปี ถึง ๗๐ ปี เป็นบัตรแถบแม่เหล็ก

๔.๒ การแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิอาศัยในประเทศไทย เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ซึ่งมีสถานะเป็นคนที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย สามารถอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายคนเข้าเมือง และมติคณะรัฐมนตรีให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติสามารถอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้โดยถูกต้อง และให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะรัฐมนตรีกำหนด สามารถขอมีสถานะ

เป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย (ขอใบสำคัญถิ่นที่อยู่) ซึ่งครั้งหลังสุด คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๓

๔.๓ การแก้ไขปัญหาเรื่องสัญชาติสำหรับบุตรของคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทย ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายกรณี ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะของบุคคลนั้นๆ ซึ่งเป็นตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น

๑) บุคคลที่ถูกถอนสัญชาติไทยหรือไม่ได้สัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๓๗ สามารถยื่นคำขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านได้ตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยเป็นอำนาจของนายอำเภอเป็นผู้อนุมัติ

๒) กรณีคนที่เกิดในประเทศไทย โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวที่ เข้ามาอยู่ในประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย หรือเข้ามาอยู่ชั่วคราวนั้น ให้สามารถขอมีสัญชาติไทยจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้เป็นการเฉพาะรายหรือเป็นการทั่วไป ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ซึ่งรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้อนุมัติหลักเกณฑ์การให้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไปให้แก่กลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ โดยบุคคลที่สามารถขอมีสัญชาติไทยประกอบด้วย

กลุ่มที่ ๑ บุตรของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีเงื่อนไขว่าบิดาหรือมารดาที่เป็นชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ จะต้องเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๕ ปีนับถึงวันที่บุตรยื่นคำขอมีสัญชาติไทย และจะต้องมีทะเบียนประวัติที่ทางราชการได้จัดทำให้ไว้

กลุ่มที่ ๒ คนที่เกิดในประเทศไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวอื่นที่ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยฯ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องเรียนต่อเนื่องในประเทศไทยจนจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีจากสถาบันการศึกษาในประเทศไทย แต่ถ้าจบการศึกษาจากสถาบันในต่างประเทศ จะต้องเป็นกรณีที่ได้รับทุนการศึกษาจากหน่วยงานของรัฐ ส่วนเด็กนักเรียนนักศึกษาที่ยังเรียนไม่จบปริญญาตรีแต่มีความจำเป็นต้องได้สัญชาติไทย จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อน จึงจะขอสัญชาติไทยได้

กลุ่มที่ ๓ เด็กนักเรียนนักศึกษาที่เป็นคนไร้รากเหง้า มีเงื่อนไขว่าจะต้องเกิดและอาศัยอยู่ต่อเนื่องในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี และต้องมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าที่ออกให้โดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงจะขอสัญชาติไทยได้

๕. สรุปผลการดำเนินการให้สถานะคนเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและการให้สัญชาติไทย

ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๕ ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๐ กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติให้กับคนไร้รัฐไร้สัญชาติ แล้วดังนี้

๕.๑ พิจารณาอนุมัติให้สัญชาติไทยแก่ผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยตามหลักดินแดน จำนวนทั้งสิ้น ๒๕๕,๘๙๓ ราย ในจำนวนนี้เป็นเด็กนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และเด็กนักเรียนโรงเรียนในพระราชานุเคราะห์ จำนวน ๑๓,๑๒๘ ราย

๕.๒ ให้สถานะคนเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแก่กลุ่มชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๓๐,๘๘๑ ราย

๖. การแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชนที่จำเป็น นอกเหนือจากการได้สถานะบุคคลหรือสัญชาติ

รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต จึงได้กำหนดนโยบายผ่านมติคณะรัฐมนตรีให้กลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทยได้รับสิทธิที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่

๖.๑ ด้านการรักษาพยาบาล : อนุมัติให้กระทรวงสาธารณสุขรับผิดชอบการรักษาพยาบาลคนไร้รัฐไร้สัญชาติกลุ่มที่รัฐบาลมีนโยบายแก้ไขปัญหาสถานะและสัญชาติ และกลุ่มที่อยู่ระหว่างการพิสูจน์สัญชาติของนายทะเบียนเพื่อการเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน โดยรัฐบาลสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลรายละ ๒,๒๔๐ บาท/คน/ปี

๖.๒ ด้านการศึกษา : ให้โรงเรียนและสถานศึกษาทุกแห่งรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยทุกคนเข้าเรียน และเมื่อเรียนจบแล้วจะต้องออกหลักฐานรับรองผลการเรียนให้ทุกราย โดยรัฐบาลสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับอุดหนุนการศึกษาชั้นอนุบาล (๑,๗๐๐ บาท/ คน/ปี) ประถมศึกษา (๑,๙๐๐ บาท/คน/ปี) มัธยมศึกษาตอนต้น (๓,๕๐๐ บาท/คน/ปี) และมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ : ปวช. (๓,๘๐๐ บาท/คน/ปี)

๖.๓ ด้านการประกอบอาชีพ : เห็นชอบตามข้อเสนอของคณะกรรมการพิจารณาการทำงานของคนต่างด้าว ให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติที่รัฐบาลมีนโยบายแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลสามารถทำงานได้ทุกประเภทงานตามที่กฎหมายกำหนด

๖.๔ ด้านสิทธิอาศัยและการเดินทาง : ให้บุคคลกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติ และสามารถขออนุญาตนายอำเภอเดินทางออกนอกเขตจังหวัดได้ และหากมีเหตุจำเป็นตามกฎหมายก็สามารถย้ายเปลี่ยนแปลงจังหวัดได้

๖.๕ ด้านการก่อตั้งครอบครัว : สามารถจดทะเบียนสมรส และจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมได้เช่นเดียวกับคนไทย

๗. ปัญหาอุปสรรค และข้อท้าทายในการแก้ไขปัญหา

๗.๑ สถานการณ์การเคลื่อนย้ายถิ่นของประชากรข้ามชาติยังคงมีอย่างต่อเนื่อง ทั้งการหลบหนีเข้าเมืองทั่วไป และการอพยพหนีภัยความตายจากการสู้รบหรือความ อดอยากจากประเทศต้นทาง เช่น กลุ่มชาวโรฮิงญา กลุ่มแรงงานต่างด้าว กลุ่มชาวบังคลาเทศหลบหนีเข้าเมือง

การแก้ไข ต้องใช้การผสมผสานระหว่างมาตรการบังคับใช้กฎหมาย การคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ความมั่นคงของประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๗.๒ กฎหมายและนโยบายที่ใช้อยู่ปัจจุบัน ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น คนไร้รากเหง้าที่ไม่สามารถพิสูจน์ยืนยันสถานะการเกิดของตน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาให้บรรลุผลสำเร็จ

การแก้ไข กระทรวงมหาดไทยโดย พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.๒๕๓๔ เพื่อรับรองสถานะการเกิดของคนไร้รากเหง้าที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน ในทำนองเดียวกับกฎหมายของต่างประเทศ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา

บทสรุป ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาการไร้รัฐไร้สัญชาติอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

- กฎหมายและนโยบายต้องเปิดโอกาสให้ดำเนินการได้อย่างเหมาะสม เป็นธรรม
- หลักเกณฑ์ต้องยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ด้านความมั่นคงของชาติและสิทธิของมนุษยชน
- ต้องสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพลดการใช้ดุลพินิจ และไม่เป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ใช้นโยบายหรือระเบียบกฎหมายที่มีความสลับซับซ้อนไปแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายจากคนไร้รัฐไร้สัญชาติด้วย
- ขณะเดียวกันก็ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับความสะดวกอย่างเหมาะสมไม่สร้างภาระให้กับประชาชนและเคารพสิทธิของประชาชน

สรุปงานสัมมนาวิชาการ
เรื่อง ปัญหาทางกำหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของรัฐไทย

งานสัมมนาวิชาการ เรื่อง "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของรัฐไทย" เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ซึ่งจัดโดย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย สถานทูตฝรั่งเศสในประเทศไทย ศูนย์ความเป็นเลิศด้านนโยบายสาธารณะและธรรมาภิบาล เยอรมัน-อุษาคเนย์ และมูลนิธิไทยเพื่อคนมีปัญหาสิทธิและสถานะบุคคล แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ

(๑) ช่วงเช้า ประกอบด้วยพิธีเปิดการสัมมนา โดย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และการบรรยายเกี่ยวกับการบริหารจัดการปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติโดยวิทยากร ๓ ท่าน ไทย-ฝรั่งเศส-เยอรมัน

(๒) ช่วงบ่าย (ครึ่งแรก) เป็นการจัดเวทีภาคประชาสังคม อภิปรายปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไข

(๓) ช่วงบ่าย (ครึ่งหลัง) เป็นการอภิปรายถึงทางออกและการแก้ไขปัญหา โดยวิทยากรจากกรมการปกครอง สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงการต่างประเทศ และอาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

<u>ช่วงพิธีการและการบรรยาย</u>

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำรัสเปิดการสัมมนา โดยมีใจความว่า ประเทศไทยได้พยายามพัฒนากฎหมายว่าด้วยสัญชาติ และสิทธิแห่งความเป็นพลเมืองของรัฐไทยให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ แต่ในความเป็นจริงพบว่าปัญหายังคงมีอยู่และคั่งค้างมายาวนาน หาข้อยุติไม่ได้ เพราะมีข้อจำกัดหรือข้อขัดข้องต่างๆ หลายประการ เป็นเหตุให้ชนกลุ่มหนึ่งกลายเป็นผู้ด้อยโอกาส ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิที่พึงมีพึงได้ตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษา อาชีพ และการรักษาพยาบาล ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจึงต้องร่วมกันขบคิดต่อไปอย่างรอบคอบเพื่อหามาตรการที่เหมาะสม เป็นที่ตกลงกันได้ และทันยุคทันเหตุการณ์ อีกทั้งมาตรการนั้นๆ ต้องไม่มีส่วนลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐานที่กลุ่มชนเหล่านั้นพึงได้รับตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยยอมรับและสนับสนุน หากกฎหมายว่าด้วยเรื่องดังกล่าวปรากฏผลดีในทางปฏิบัติ ก็ย่อมเป็นคุณแก่บ้านเมืองของเราเป็นอย่างมาก

การปาฐกถาของปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายกฤษฎา บุญราช) ได้พูดถึง "สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย" โดยอธิบายความหมายของคนไร้รัฐ.คนไร้สัญชาติ ที่มาของความไร้รัฐไร้สัญชาติ ประเภทของคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยกฎหมายและนโยบาย จำแนกตามสภาพปัญหา ทะเบียนราษฎร สิทธิอาศัย สัญชาติ และสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อชีวิต (การศึกษา การรักษาพยาบาล การประกอบอาชีพ การเดินทาง การก่อตั้งครอบครัว) ปัญหาอุปสรรคและความท้าทายในอนาคต

การบรรยายของวิทยากรชาวฝรั่งเศสและเยอรมัน เป็นการแชร์ประสบการณ์และแนวทางปฏิบัติต่อคนไร้สัญชาติและคนที่มีปัญหาสถานะบุคคลของทั้ง ๒ ประเทศ ด้วยความที่ทั้ง ๒ ประเทศเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพคนไร้สัญชาติ ดังนั้นแนวปฏิบัติต่อคนไร้สัญชาติจึงจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ สำหรับประเทศฝรั่งเศสจะมีการพูดถึงความท้าทายของประเด็นคนไร้สัญชาติที่เป็นผู้ลี้ภัยด้วย

กล่าวคือ มีคนไร้สัญชาติจากประเทศอื่นที่ประสบภัยความตายอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศฝรั่งเศส เรื่องนี้เป็นปัญหาที่ควรสนใจเป็นพิเศษซึ่งต้องใช้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาต่อไป ส่วนประเทศเยอรมันจะอธิบายขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาจากการให้สิทธิอาศัยชั่วคราว ไปจนถึงการแปลงสัญชาติ ซึ่งต้องอาศัยอยู่ในประเทศเยอรมันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๘ ปี

<u>เวทีภาคประชาสังคม</u>

ผู้แทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเรื่องสถานะบุคคล ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้อภิปรายถึงประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสถานะบุคคลและสิทธิมนุษยชนของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ กรณีที่มีกฎหมายและนโยบายแล้วแต่มีปัญหาการปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ และกรณีที่ยังไม่มีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน โดยเน้นกลุ่มคนที่มีปัญหา ได้แก่ กลุ่มคนไทยตกหล่นทางทะเบียนราษฎรในพื้นที่อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งหลายครอบครัวมีภูมิลำเนาอยู่ทั้งประเทศไทยและประเทศกัมพูชา (เมืองพระตะบอง เสียมราฐ) กลุ่มคนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานและได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน จำนวนนับแสนคน ซึ่งยังไม่มีแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล กลุ่มผู้เฒ่าไร้สัญชาติที่ไม่สามารถขอแปลงสัญชาติเป็นไทย รวมถึงกรณีของอาจารย์อายุ นามเทพ อาจารย์สอนดนตรีของมหาวิทยาลัยพายัพ เนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติตามแนวทางประกอบการพิจารณาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ชาวมอแกนและมันนิ (ซาไก) ซึ่งมีปัญหาเรื่องสัญชาติ สิทธิทางวัฒนธรรม การถูกเอารัดเอาเปรียบด้วยความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และชาวลาวอพยพ ซึ่งถูกบันทึกในทะเบียนราษฎรเป็นกลุ่มแรงงานต่างด้าว ทำให้เป็นอุปสรรคในการพิสูจน์บุคคลและการแก้ไขปัญหา รวมถึงเด็กนักเรียนนักศึกษาที่มีเลขประจำตัว ๑๓ หลักเป็นตัว G เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ผู้อภิปรายได้ชื่นชมกระทรวงมหาดไทยที่ได้แก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติทำให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติมีช่องทางเข้าสู่สิทธิในสถานะบุคคลและสัญชาติได้กว้างขวางและสะดวกมากยิ่งขึ้น

<u>เวทีอภิปรายถึงทางออกและการแก้ไขปัญหา</u>

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ได้พูดถึงต้นตอของปัญหาความไร้สัญชาติส่วนหนึ่งของไทยมาจากการเกิดความขัดแย้งในประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้คนกลุ่มนี้ต้องอพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทย ดังนั้นสภาความมั่นคงแห่งชาติจึงให้ความสำคัญกับเรื่องความมั่นคง แต่ก็มองทิศทางของความมั่นคงในระยะยาว รวมถึงความมั่นคงของมนุษย์ประกอบด้วย โดยผู้แทนของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติยืนยันว่า แม้การสำรวจคนไร้สัญชาติในลักษณะเก่าน่าจะไม่เกิดขึ้นแล้ว แต่หากเราพบเจอคนไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและไม่มีเอกสารทะเบียนราษฎรเพื่อพิสูจน์ตัวบุคคล ก็สามารถใช้มาตรา ๓๘ วรรคสอง แห่ง พรบ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้ ส่วนเรื่องสิทธิอาศัยก็ต้องมาพิจารณาตามกฎหมายคนเข้าเมืองอีกครั้งหนึ่ง

กรมการปกครอง พูดถึงบทบาทของกรมฯ ในฐานะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และการบังคับใช้กฎหมายในฐานะผู้รักษาการ ซึ่งต้องปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมให้สามารถจดแจ้งและบันทึกรายการบุคคลไร้รัฐที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้โดยไม่ต้อง

อาศัยมติคณะรัฐมนตรี กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองซึ่งกำหนดให้สิทธิอาศัยแก่คนไร้รัฐไร้สัญชาติให้พ้นจากการเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด และกฎหมายว่าด้วยสัญชาติซึ่งกำหนดให้สัญชาติไทยแก่คนไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทยที่มีคุณสมบัติตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด โดยมีพัฒนาการของการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติมาเป็นลำดับ

กระทรวงการต่างประเทศ (กรมองค์การระหว่างประเทศ) ได้พูดถึงพัฒนาการด้านการจดทะเบียนคนเกิดของประเทศไทยซึ่งได้รับความชื่นชมจาก UNHCR และ Unicef เป็นอย่างมาก และได้แสดงความเห็นว่าประเทศไทยควร rethink เรื่องการแปลงสัญชาติ โดยเฉพาะกลุ่มคนไร้สัญชาติหรือคนต่างด้าวที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศโดยศึกษาตัวอย่างของต่างประเทศ เช่นบางประเทศให้ผู้ขอแปลงสัญชาติแสดงความจงรักภักดีด้วยการสมัครเป็นทหารก่อนจะอนุมัติให้แปลงสัญชาติ นอกจากนี้ ยังให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นเรื่องผู้ลี้ภัยในเขตเมือง (urban refugees) ว่า ถ้าประเทศไทยไม่รีบคิดรีบจัดการเรื่องนี้ให้ถูกต้องไว้เป็นการล่วงหน้า ในไม่ช้าคนเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะกลายเป็นคนไร้สัญชาติกลุ่มใหม่ในประเทศไทย

อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อำเภอและท้องถิ่นที่ใช้ดุลพินิจแตกต่างกัน ทำให้กระบวนการปฏิบัติตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีไม่มีประสิทธิภาพ โดยเสนอว่ากระทรวงมหาดไทยน่าจะมีระเบียบว่าด้วยลักษณะพยานเพื่อเป็นกรอบในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่

<u>คำถามจากที่ประชุม</u> (สรุป)

๑. ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล เมื่อปี ๒๕๔๘ จะสามารถขอสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายได้หรือไม่ อย่างไร

๒. คนไม่มีสถานะทางทะเบียนตามมาตรา ๓๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ สามารถขออนุญาตเดินทางได้หรือไม่ และจะขออนุญาตทำงานได้หรือไม่ อย่างไร

๓. กรณีบุตรของแรงงานต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย จะสามารถขอมีสัญชาติไทยได้หรือไม่ อย่างไร และกรณีที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดหลักเกณฑ์ว่าคนที่จะขอสัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ จะต้องไม่ถือสัญชาติของประเทศอื่น จะมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร

๔. เสนอกระทรวงมหาดไทยพัฒนาระบบการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลในลักษณะของ one stop service โดยให้ภาคเอกชนและภาควิชาการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ อย่างเหมาะสม

ข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
จัดนิทรรศการงานสัมมนาวิชาการ ในวันที่ 10 กรกฎาคม 2560

1. **คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่รัฐบาลมีนโยบายแก้ไขปัญหาเรื่องสถานะบุคคลและสัญชาติ จำนวนทั้งสิ้น 488,105 ราย ประกอบด้วย**
   1.1 ชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน และบุตรที่เกิดในประเทศไทย จำนวน 400,731 ราย
   1.2 เด็กและบุคคลที่ศึกษาเล่าเรียนในสถานศึกษา จำนวน 78,676 ราย
   1.3 บุคคลไร้รากเหง้า จำนวน 8,670 ราย
   1.4 บุคคลที่ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศ จำนวน 28 ราย

2. **ผลการดำเนินการให้สถานะคนเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและการให้สัญชาติไทยในภารกิจของกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2560 มีดังนี้**
   2.1 ให้สัญชาติไทยแก่คนไร้รัฐไร้สัญชาติกลุ่มชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ แล้วทั้งสิ้น 255,893 ราย จำแนกได้ ดังนี้
      1) การลงรายการสัญชาติไทยให้แก่ชาวไทยภูเขา จำนวน 106,461 ราย
      2) การลงรายการสัญชาติไทยให้คนที่ถูกถอนสัญชาติหรือไม่ได้สัญชาติไทยโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 จำนวน 48,914 ราย
      3) การให้สัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ ซึ่งเป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่มอบให้ผู้ว่าราชการจังหวัด จำนวน 93,072 ราย
      4) การให้สัญชาติไทยแก่กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นที่อพยพมาจากจังหวัดเกาะกง กัมพูชา และและเมืองมะริด ทะวาย ตะนาวศรี จำนวน 7,446 ราย

   2.2 ให้สถานะคนเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย จำนวน 30,881 ราย

3. **จากข้อมูลตามข้อ 2 เป็นผลงานของรัฐบาลชุดนี้ที่ให้สัญชาติไทยแล้ว จำนวน 24,335 ราย โดยจะเป็นนักเรียนสังกัด สพฐ. และโรงเรียนในพระราชานุเคราะห์ที่ได้สัญชาติไทยแล้ว จำนวน 13,128 ราย**

ด่วนที่สุด

ที่ มท ๐๓๐๙.๑/ว ๒๖๒๖

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม ๑๐๒๐๐

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ชักซ้อมแนวปฏิบัติในการวินิจฉัยสัญชาติและการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๙.๑/ว ๑๑๘๖ ลงวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

สิ่งที่ส่งมาด้วย ข้อแนะนำในการวินิจฉัยสัญชาติและการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล จำนวน ๘ แผ่น

ตามที่กระทรวงมหาดไทย ได้แจ้งจังหวัดให้เอาใจใส่และให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของราษฎรในพื้นที่อย่างจริงจัง ความละเอียดตามหนังสือที่อ้างถึง นั้น

เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสกับคณะบุคคลที่เข้าเฝ้าฯ ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ความสำคัญตอนหนึ่งว่า "... ประชาชนที่อยู่ในประเทศเขามีมานานแล้ว แต่ก็ไม่เป็นคนไทย คือ เขาไม่ถือว่าเป็นคนไทยแท้จริง เขาอยู่และเกิดในเมืองไทย แต่ก็ไม่ได้รับประโยชน์ของความเป็นไทย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติเหมือนกัน เพราะว่าถ้าหากว่ามีคนอยู่ในเมืองไทยและก็มีความน้อยใจมาก ไม่มีใครเอาใจใส่ ก็จะทำให้ความมั่นคงของประเทศด้อยไป..." ซึ่งกระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่ากระแสพระราชดำรัสดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่ง สมควรที่ข้าราชการกระทรวงมหาดไทยซึ่งมีภารกิจและอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง ควรจะได้รับใส่เกล้าใส่กระหม่อมนำไปปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถให้เกิดความถูกต้องเพื่อความมั่นคงของประเทศสืบไป ประกอบกับในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นปีมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ครบ ๗๐ ปีในวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙ จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมุ่งมั่นปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการรับสนองพระราชดำรัสและเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสดังกล่าว

กระทรวงมหาดไทย จึงขอสรุปสาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติและแนวทางการแก้ไขปัญหาสัญชาติ ดังนี้

(๑) การได้สัญชาติไทยโดยการสืบสายโลหิต มีองค์ประกอบสำคัญคือบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งของบุตร ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยอยู่ในขณะที่บุตรเกิด ซึ่งจะส่งผลให้บุตรนั้นได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามบิดาหรือมารดาแล้วแต่กรณี ไม่ว่าจะเกิดในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทย ตามมาตรา ๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ทั้งนี้ หากบิดาที่มีสัญชาติไทยไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาที่เป็นคนสัญชาติอื่น จะต้องผ่านการพิสูจน์ความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมระหว่างบิดากับบุตรก่อน บุตรจึงจะได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามบิดา

(๒) การได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดน ซึ่งจะมีอยู่ ๓ กรณี คือ

(๒.๑) บุตรที่เกิดในประเทศไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ (มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่) ในขณะที่บุตรเกิด บุตรย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด ตามมาตรา ๗ (๒) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

/(๒.๒) บุตรที่เกิด...

(๒.๒) บุตรที่เกิดในประเทศไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวที่ไม่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ และจะต้องมีคุณสมบัติตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด สามารถขอมีสัญชาติไทยโดยอำนาจอนุมัติเป็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้มอบให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุมัติ ตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑

(๒.๓) บุตรที่เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ โดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย และบุตรที่เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ โดยบิดาและหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ สามารถขอลงรายการสัญชาติไทยได้ตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑

(๓) การได้สัญชาติไทยของหญิงต่างด้าวโดยการขอมีสัญชาติไทยตามสามีที่มีสัญชาติไทย ตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ และการขอแปลงสัญชาติเป็นไทย ตามมาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองเกี่ยวกับสัญชาติซึ่งมีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน โดยอำนาจอนุมัติเป็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งการได้สัญชาติไทยทั้งสองกรณีนี้จะมีผลเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

(๔) ข้อแนะนำในการวินิจฉัยสัญชาติบุคคลและแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติควรคำนึงถึงข้อมูลข้อเท็จจริง ดังนี้

(๔.๑) กรณีบิดาหรือมารดาเป็นคนสัญชาติไทย บุตรจะได้สัญชาติไทยตามบิดาหรือมารดาต่อเมื่อบิดาหรือมารดานั้นต้องมีสัญชาติไทยในขณะที่บุตรเกิด

(๔.๒) กรณีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ต้องตรวจสอบว่าบิดาและมารดาได้รับอนุญาตให้ถือใบสำคัญถิ่นที่อยู่เมื่อใด ก่อนบุตรเกิดหรือไม่ และบุตรของบุคคลดังกล่าวเกิดในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทย

(๔.๓) กรณีบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวชนกลุ่มน้อยที่คณะรัฐมนตรีอนุญาตให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นกรณีพิเศษ และได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติไว้แล้ว ต้องตรวจสอบว่าบิดาหรือมารดาดังกล่าวมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ท.ร.๑๓ หรือไม่ และได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเมื่อใด รวมทั้งต้องตรวจสอบด้วยว่าบุตรของชนกลุ่มน้อยดังกล่าวเกิดเมื่อใด และเกิดในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทย ทั้งนี้ ให้พิจารณาจากหลักฐานการจัดทำทะเบียนประวัติ ทะเบียนบ้าน ท.ร.๑๓ และหลักฐานการเกิดเป็นสำคัญ หากหลักฐานดังกล่าวมีรายการไม่ตรงกัน จะต้องให้ยื่นคำร้องขอแก้ไขรายการให้ถูกต้องตรงกันก่อน

(๔.๔) ข้อควรระมัดระวังเกี่ยวกับการนำคนต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองมาใหม่ หรือแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว มาสวมตัวเป็นชนกลุ่มน้อยที่ได้จัดทำทะเบียนประวัติและทะเบียนบ้าน ท.ร.๑๓ ไว้แล้วตามมติคณะรัฐมนตรี โดยให้ตรวจสอบเปรียบเทียบภาพถ่ายใบหน้าและลายพิมพ์นิ้วมือจากหลักฐานทะเบียนประวัติชนกลุ่มน้อยกับผู้ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทย หรือขอใบสำคัญถิ่นที่อยู่ด้วยทุกครั้ง

อนึ่ง เพื่อเป็นการสนับสนุนการปฏิบัติงานของจังหวัด อำเภอ สำนักทะเบียนอำเภอและสำนักทะเบียนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำข้อแนะนำในการวินิจฉัยสัญชาติและการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้ศึกษาและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์และสัมฤทธิ์ผลทางด้านงานทะเบียนราษฎร งานสัญชาติ รวมถึงเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาพร้อมนี้ จึงขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการ ดังนี้

/๑. เน้นย้ำนายอำเภอ...

๑. เน้นย้ำนายอำเภอ นายทะเบียนอำเภอ นายทะเบียนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านงานทะเบียนราษฎร และงานสัญชาติ ให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข วิธีการและขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้ให้ถูกต้อง เป็นธรรมกับประชาชนทุกคนที่มาขอรับบริการ กรณีใดที่ผู้มีอำนาจอนุมัติหรืออนุญาตยังขาดความเชื่อมั่นในพยานหลักฐานของผู้ร้อง ให้ใช้กลไกประชารัฐโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเป็นรายกรณี หรือรายงานข้อเท็จจริงและหารือข้อกฎหมายไปยังกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้ ให้ระมัดระวังอย่าให้เกิดช่องทางการแสวงหาผลประโยชน์หรือการทุจริตทางทะเบียนราษฎรและการให้สัญชาติไทยโดยเด็ดขาด

๒. ขอให้จัดลำดับความสำคัญของการแก้ไขปัญหาโดยพิจารณารับคำร้องของกลุ่มเด็กนักเรียนนักศึกษา และผู้สูงอายุ ก่อนเป็นลำดับต้นๆ เนื่องจากมีความจำเป็นต้องใช้หลักฐานเพื่อการศึกษา หรือการใช้สิทธิในการขอรับสวัสดิการและความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ

๓. ให้สำนักทะเบียนทุกแห่ง จัดทำแผ่นป้ายหรือเอกสารประชาสัมพันธ์ข้อแนะนำในการวินิจฉัยสัญชาติและการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลตามที่ส่งมานี้ ติดให้เห็นชัดเจนอย่างเหมาะสมในสำนักทะเบียน เพื่อให้เจ้าหน้าที่และประชาชนที่มาขอรับบริการได้ศึกษาเรียนรู้ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลดังกล่าว หรือเผยแพร่ในโอกาสต่างๆ เช่นการประชุมหัวหน้าส่วนราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ซึ่งสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จาก“คลินิกกฎหมายสัญชาติ” บนเว็บไซต์ www.bora.dopa.go.th

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายกฤษฎา บุญราช)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง
สำนักบริหารการทะเบียน
โทร. ๐-๒๗๙๑-๗๓๑๘-๒๐
โทรสาร ๐-๒๙๐๖-๙๒๑๖